СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ДІЄСЛІВ РУХУ

Н. І. Дичка

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №1

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Все більше і більше увагу лінгвістів початку 21 століття привертають проблеми пов'язані з дослідженням семантичної сторони мови. Семантичне поле – термін, який застосовується в лінгвістиці частіше всього для позначення сукупності мовних одиниць, об'єднаних загальною ознакою. Семантична ознака, яка лежить в основі семантичного поля, може також розглядатися як деяка постійна категорія,яка співвідноситься з оточуючою людину дійсністю і з її досвідом [4]. Семантичне поле сприймається носіями мови як деяке самостійне об'єднання, яке відповідає тій чи іншій сфері людського досвіду, тобто воно є психологічно реальним.

В семантичному полі "рух" можна виділити наступні диференціальні семантичні елементи: конкретизована направленість, швидкість руху, середовища пересування, стан суб'єкту, що рухається, спосіб пересування, звуковий ефект від руху, характер руху. Таким чином, семантичне поле "рух" можна представити у вигляді сукупності семантичних елементів, з яких перші три інваріантні елементи, які утворюють ядро поля, а інші диференціальні [3].

Розглянемо дієслова руху, які демонструють різні аспекти сцен пересування в просторі живого суб'єкта. Ця лексична семантика дієслова представлена в англійській мові великою кількістю лексем, які маркірують як сцени пересування, так і шлях руху, зовнішнє середовище, початковий і кінцевий пункт, спосіб пересування, ціль, швидкість і ряд інших ознак.

Фазові моделі дієслів руху можна розподілити на три групи [2]: 1) дієслова, які маркірують лише медіальну фазу – *walk, stroll, saunter*; 2) дієслова, які вказують на початкову чи кінцеву межу стану – *leave, quit, arrive, reach, enter, escape, flee, depart, abandon, retreate*; 3) дієслова, які здатні поєднувати дві фази – медіальну і одну з обрамлюючих – *wobble out, drive away, move on, come up.*

Дієслова руху кожної з цієї груп мають свої семантичні особливості, ролі в описуванні сцени руху, а також синтаксичну організацію речень, що впливає на їх переклад.

І група. Дієслова цієї групи описують так звані гомогенні процеси. З. Вандлер вважав, що "будь-яка частина такого процесу має ту ж природу, що й процес в цілому".

Sometimes – so I have been told – one sees no human being <u>pass</u> for weeks at a time (О'Генрі).

Мені казали, що іноді тут цілими тижнями <u>не бачили</u> жодної живої душі (переклад Тупайла М.)

Мається на увазі, що в кожний конкретний момент вказаного часового інтервалу суб'єкт знаходився в одному й тому ж стані, тобто в медіальній фазі руху. Велика кількість слів в цій групі є наслідком того, що в англійській мові

такі різні поняття, як факт пересування і спосіб регулярно лексикалізуються в одному слові з непрозорою семантичною структурою: move through the air, walk in a leisury way і т.д.

II група. До цієї групи відносяться так звані дієслова досягнення, тобто традиційно виділені граничні дієслова. Описані ними слова локалізовані в часі: *leave the party, come to church*. Медіальний стан тут позбавлений видової специфіки. Увага концентрується не на самому здійсненні руху, а на його результатах.

Gilbert returned to the room where Nevada waited (О'Генрі).

Гілберт повернувся до кімнати де його чекала Невада (переклад Тупайла М.).

III група. До неї відносять медіальні слова, які виражають не тільки спосіб руху, але й досягненння границі, тобто стають achievement terms. По типу номінації дієслова III групи співпадають з дієсловами II групи: вони виражають спрямований рух, знаменують встановлення локативних відношень між суб'єктом локативним актантом, функціонують в тому ж синтаксичному оточенні. Особливість полягає в тому, що медіальна стадія руху в них представлена не родовою схемою, а видовою, оскільки факт досягнення локативної границі передається дієсловом, яке описує конкретний процес переміщення. Ці дієслова не вживаються для вираження ціленаправлених локативних відношень.

And then this feathered Jackson flies up in his saddle and raises his little stewpot of a hat, and trots off in the direction of his mutton ranch (О'Генрі).

А потім цей тип скакає в сідло, легенько піднімає капелюха-сковорідку й трюхикає в напрямку свого баранячого ранчо (переклад Дмитренка М.)

Між окремими групами не завжди можна встановити чітку межу. Одне дієслово може належати до кількох груп з тонкою диференціацією значень [1]. Тому важливим є актуалізація значення дієслова у момент мовленнєвих актів.

Дієслова руху належать до найбільш уживаних дієслів, вважаються дієсловами широкої семантики, несуть у собі доволі високий ступінь абстракції, завдяки чому можуть вступати в найрізноманітніші зв'язки з іншими словами.

Література:

1. Бердіна, О.О. Семантика дієслів руху з градуальною семою в англійській мові [Текст] / О.О. Бердіна // Філологічні трактати. — 2013. — Т.5, №2. — С. 5-12.
2. Іваницька Н.Б. Функціонально-семантична класифікація українських та англійських дієслів/Н.Б.Іваницька. – К.: КНТЕУ, 2004. – 196 с.
3. Leech, Geoffrey. Meaning and the English Verb / G. Leech. – Pearson Education, 2004. – 131 p. 11. Levin, Beth. English word classes and alternations: A preliminary investigation / B. Levin. – Chicago : Chicago University Press, 1993. – 366 p.
4. The Verb in Contemporary English : Theory and Description [ed. Bas Arts and Charles F. Meyer. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 328 p.